

Evropský význam odkazu sv. Cyrila a Metoděje

Nemohu začít jinak, než citací z encykliky papeže Jana Pavla II. SLAVORUM APOSTOLI z 2.6. 1985, v níž hovoří právě o odkazu svatého Cyrila a svatého Metoděje:

„Jejich dílo je také vynikajícím přínosem pro tvorbu společných křesťanských kořenů Evropy, které svou pevností a vitalitou tvoří jeden z nejsolidnějších výchozích bodů, ke kterému musí přihlížet každý vážný pokus, obnovit novým a dnešním způsobem jednotu tohoto kontinentu.“

Jednota evropského kontinentu. Hledání společného a jeho nadřazení nad to, co nás rozděluje. Toto představuje stále aktuální odkaz Cyrila a Metoděje, který by měl dnes oslovit všechny ty, jimž na srdci leží blaho generace dnešní i generací budoucích na starém kontinentu. Dnešní doba nám ukazuje, jak křehká mohou být pouta spojující evropské národy a která jsou považována za významný prvek evropské integrace. Současná krize, kterou procházíme, nás učí, že je potřeba hledat, nacházet a posilovat skutečné sdílené hodnoty, na nichž budeme budovat základy společného evropského domu. Nadcházející výročí nám dává mimořádnou příležitost se jednak ohlédnout za uplynulými dvěma dekádami evropské historie, ale též z trochu jiného úhlu pohledu se zaměřit na desetiletí příští. Nabízí se nám tady možnost zamyslet se nad skutečným významem této 1150 let staré události, a to nikoliv pouze z čistě historického hlediska, ale především z pohledu její aktuálnosti v dnešním světě.

V listopadu 1989 v naší zemi, stejně jako v dalších zemích našeho regionu, znělo heslo vyjadřující naši touhu po změně – heslo „Zpět do Evropy“. Mohli jsme je číst a slyšet při mnoha příležitostech a stalo se též jakýmsi polooficiálním mottem našeho úsilí o začlenění do evropských struktur. Jak šel čas, toto heslo se jakoby postupně zužovalo právě a jen na stručné označení našeho jednání o členství v Evropské unii. Květen 2004 se tak pro mnohé z nás stal tím dlouho očekávaným okamžikem našeho „návratu“ do Evropy. Neomezil se však

tento akt do značné míry pouze na rozměr ekonomický a legislativně právní, neboť právě tam byly nalézány největší rozdíly mezi starými členskými zeměmi a novými kandidáty? Nevytratila se poněkud ze všech těch složitých jednání diskuse o tom, co nás skutečně spojuje nad rámec geografické blízkosti zúčastněných stran? Nevím, zda jsme v oněch historických dnech při nadšeném proklamování své touhy po návratu do Evropy alespoň trochu souzněli se slovy papeže Jana Pavla II., která jsou obsažena v textu již výše zmíněné encykliky. Cituji: „Po jedenácti stoletích křesťanství mezi Slovany jasně vidíme, že dědictví bratří ze Soluně pro ně je a zůstane hlubší a silnější než jakékoliv rozdělení. Obě křesťanské tradice – východní z Cařihradu a západní z Říma – vznikly v lůně jedné církve, i když v rámci různých kultur a rozdílného přístupu ke stejným problémům. Tato rozdílnost, jestliže správně pochopíme její vznik a dobře odhadneme její cenu a význam, může kulturu a náboženskou tradici Evropy jen obohatit a stát se rovněž vhodným základem její vytoužené duchovní obnovy.“ Snad alespoň někde v podvědomí jsme cítili právě toto.

Byla to skutečně touha po návratu k těm nejušlechtlejším hodnotám ležícím v základech evropské civilizace? A bylo-li tomuto tak, hledali jsme v tehdejší západní Evropě, k níž jsme obdivně vzhlíželi, právě tyto hodnoty?

Uvědomovaly si jednající strany, že rozšíření Evropské unie není či nemá být pouhým technickým naplněním podmínek přístupových smluv, nýbrž že tyto technické kroky jsou nutnou podmínkou pro obnovení ideálního stavu skutečně jednotné Evropy v tom nejryzejším slova smyslu? Že přistoupení nových členských států nemá být projevem blahosklonnosti členů starých, či dokonce jejich obětí, nýbrž že je to krok ke skutečnému naplnění ideálu jednotné Evropy?

Vnímali jsme a vnímáme Evropu jakožto celek jednotný ve své různosti?

Jan Pavel II. ve svém Apoštolském listu „EGREGIAE VIRTUTIS VIRI“, jímž dne 31.12. 1980 prohlásil soluňské bratry

Cyrila a Metoděje za „nebeské spolupatrony Evropy u Boha“, píše: Pozorujeme-li Evropu zeměpisně i povšechně, spojily se k jejímu utváření, možno říci, dva druhy křesťanské tradice. Z nich se zrodily dvě formy či dva druhy civilizace odlišné sice, avšak vzájemně se doplňující...“. Platí tato slova i v dnešním chápání procesu evropské integrace?

Všechny tyto otázky, jak jsem již jednou naznačil, nabývají mimořádné aktuálnosti v těchto dnech, kdy evropská jednota je vystavena značné zatěžkávací zkoušce. V duchu odkazu soluňských bratří bychom si při hledání řešení nastalých problémů měli více než kdy jindy připomínat to, co nás spojuje a toto společné postavit nad to, co nás v tomto okamžiku dělí. Současně je to možná právě tato situace tím okamžikem, kdy je potřeba si říci, že přistoupení deseti zemí k Evropské unii v květnu 2004 bylo završením jedné kapitoly evropských dějin a současně otevřením kapitoly nové. Byla tím dána šance těmto národům nejen participovat na budování Evropské unie pasivním přijímáním již vybudovaného, ale především podílet se na tom svým aktivním ovlivňováním jejího dalšího vývoje a směřování. Velká část těchto nových členských států, následně posílena ještě o Bulharsko a Rumunsko, sebou přinesla, ať vědomě či nevědomky, též cyrilo-metodějskou tradici. Jak s ní naložit? Jak odkaz těchto svatých patronů našeho kontinentu, jak o něm hovořil papež již v osmdesátých letech ve svých dokumentech, implementovat v politice dnešních dnů? Možná právě ony těžkosti, jak jsem je zmínil, nám opět připomínají naléhavou potřebu oživit odkaz soluňských bratří. Potřebu znovu si připomenout, co jsou skutečné kořeny evropské civilizace.

Otázky, které si zde kladu, mohou být vnímány jako provokativní, leč nemám tento cíl. Pouze věřím, že zodpovězením výše nastoleného bychom se snad mohli alespoň přiblížit k nalezení významu odkazu Cyrila a Metoděje pro náš kontinent v současné době. Ostatně jedním z možných pohledů na odkaz svatých Cyrila a Metoděje může být neutuchající potřeba nastolování otázek o duchovních základech evropské civilizace.

Pochopení, proč Jan Pavel II. v roce 1980 postavil právě tyto dva světce po bok sv. Benedikta, aby „bděli nad Evropou“, nám může nabídnout zcela nový rozměr událostí devadesátých let minulého století a prvních let století tohoto, stejně jako může být určitým vodítkem pro debaty o našem dalším směřování v budování sjednocené Evropy.

Tomuto úsilí zasvětil svůj život i významný představitel katolické církve Jeho Eminence kardinál Tomáš Špidlík. Jeho dílo může být pro nás návodem a inspirací k pochopení významu sv. Cyrila a Metoděje pro vývoj naší země a celého evropského kontinentu. Troufám si tvrdit, že dílo kardinála Špidlíka je logickým pokračováním a rozvíjením odkazu Cyrila a Metoděje v jejich úsilí o tvůrčí dialog mezi východem a západem. Diskuse o kořenech evropské civilizace, z nichž by měla vyrůstat i současná konstrukce společného evropského domu, by se rozhodně neměla omezit pouze na období oslav 1150. výročí příchodu křesťanských věrozvěstů na Velkou Moravu, ale toto výročí může být velmi dobrou příležitostí k jejímu nastartování. Premiér Petr Nečas během své návštěvy Svatého stolce dne 25.5. 2012 v projevu předneseném v papežské bazilice Santa Maria Maggiore na toto téma řekl: „Jejich apel (myšleno sv. Cyril a Metoděj) neztratil platnost i pro nás, Evropany 21. století – je to stále totéž ekumenické pozvání k budování společenství, v němž by bylo možno znovu najít viditelnou jednotu, která je darem Božím, ale zároveň i darem lidí Bohu. Výročí příchodu svatého Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu budeme tedy slavit i jako přihlášení se našeho regionu ke kříži, který – jak řekl kardinál Dominik Duka - není jenom symbolem utrpení Ježíše Krista, ale také symbolem setkání velké boží lásky se svobodou“.

Během briefingu pro velvyslance akreditované v ČR dne 4.6. 2012 shrnul politický ředitel MZV ČR pan Pavel Fischer odkaz svatého Cyrila a Metoděje do tří bodů. Pokusím se je stručně zopakovat:

dialog mezi východem a západem
kulturní přínos pro celý region

Cyril, muž poezie a moudrosti; Metoděj, muž práva. První otvírá kulturní dimenzi evropského dialogu, druhý tvoří zákony, buduje státnost.

Nelze než souhlasit s konstatováním pana ředitele Fischera, že výsledky mise Cyrila a Metoděje mohou být pro nás všechny inspirací. Zamysleme se tedy nad tím, zda dílo, které oni započali před 1150. lety, nachází v našem dnešním konání důstojné pokračování.

Na závěr bych chtěl ještě jednou citovat z Apoštolského listu papeže Jana Pavla II. „EGREGIAE VIRTUTIS VIRI“

„Proto je naším přáním, aby se laskavým milosrdenstvím Božím na přímluvu Matky Boží a svatých odstranilo vše, co dělí církve, lidi i národy, aby různost druhů tradic a kultur byla spíše dokladem, jak vzájemně se doplňovaly v tom, co nahromadilo společné bohatství ducha.

Kéž vědomí tohoto náboženského bohatství, které se stalo majetkem jednotlivých národů evropského kontinentu sice různou cestou, zajistí v našem věku trvalost náležitě úcty ke spravedlivým nárokům ostatních národů při zajišťování míru. Kéž má na zřeteli společné dobro všech i budoucí osud lidí na celém světě.“

Těžko nalézt lepší námět k zamyšlení se nad významem nadcházejícího výročí. Bez ohledu na použitou terminologii jsou citovaná slova velmi aktuálním apelem na všechny, bez ohledu na jejich víru.